

บทที่ 2

ทฤษฎี และแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาจำเป็นต้องใช้หลายทฤษฎีเข้ามาช่วย เพราะถือว่าการตัดสินใจไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน น่าจะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย โดยมีทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือในระบอบการเมืองในปัจจุบัน (ทั้งในระบอบประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการ) ทั้งนี้ เพราะจากเหตุผลในหลักนิติธรรม ผู้ปกครองในระบอบต่าง ๆ ต่างก็อ้างความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองที่จะทำให้ผู้อยู่ภายใต้การปกครองยอมรับก็ต่อเมื่อผู้ปกครองเชื่อว่า การใช้อำนาจปกครองนั้นถูกต้องตามหลักเหตุผลและกฎเกณฑ์ที่กำหนด ฉะนั้นผู้ปกครองต้องทำให้เห็นว่า ตนมิได้ละเมิดกติกาของสังคมและปกครองอย่างมีเหตุผล

ชยอนันต์ สมุทรวณิช (2538) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของระบอบการเมืองแบบตะวันตกว่าการสร้างระบอบประชาธิปไตยในระยะแรกเป็นการมีส่วนร่วมของตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม จนกระทั่งตัวแทนเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นสถาบันทางการเมือง ต่อมาเมื่อมีการขยายสิทธิทางการเมืองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ระบบตัวแทนจึงได้รับการพัฒนาไปเป็นระบบผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการสร้าง ความมั่นคงให้แก่สังคมและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ นี้ มีกลไกทางการเมืองของกลุ่มเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งต่อระบบราชการ ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคม ตะวันออกนั้นเป็นสิ่งสำคัญ มีความต่อเนื่อง และได้รับการพัฒนาจะกลายเป็นสถาบันหลักทางการเมืองของประชาชนได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง Nei and Verba ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยดูเฉพาะการกระทำหรือกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมายเป็นสำคัญโดยเขาได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (Voting) เป็นกิจกรรมที่ประชาชนจำนวนมากเข้าร่วมได้ และในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยดำเนินการอยู่เสมอ เป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทแสดงออกถึงเจตน์จำนงค์ทางการเมืองใช้อำนาจตัดสินใจเลือก

ตัวแทนหรือผู้แทนและเลือกนโยบายของพรรคการเมือง ซึ่งจะมีผลต่อการเป็นรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายในแต่ละระดับ

2. การรณรงค์หาเสียง (Campaign Activity) โดยทั้งนี้ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่เข้มข้นกว่ารูปแบบที่ 1 (การออกเสียงเลือกตั้ง) การมีส่วนร่วมแบบนี้ต้องดำเนินการที่ใช้ระยะเวลา ใช้ความตั้งใจมาก และมีปริมาณ (จำนวน) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่าการออกเสียงเลือกตั้ง

3. การกระทำของแต่ละบุคคลเป็นเอกเทศต่อปัญหาการเมืองและสังคม (Particularized Contacts) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคน ในการแก้ไขปัญหาตนเองหรือครอบครัว หรือปัญหาส่วนรวมของสังคมหรือบ้านเมือง โดยการแสดงความคิดเห็นเรียกร้องให้ส่วนราชการ ผู้แทนระดับต่าง ๆ พิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นหรือที่เขาเสนอ

4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม (Cooperative Activity) เป็นการแสดงบทบาททางการเมืองของกลุ่มต่อปัญหาทางการเมืองหรือสังคม ที่ไม่อยู่ลักษณะการออกเสียงเลือกตั้ง การแสดงออกเป็นหมู่คณะเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาล

นอกจากนี้ Gabriel A. Almond ได้ให้ความเห็นถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแต่ศัพท์ที่เขาใช้คือ วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เมื่อพิจารณาระบบการเมืองในโลกนี้ แยกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant) เป็นภาวะแบบหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองที่คนภายในระบบจะมีลักษณะที่สนใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองตลอดเวลาที่มีความสนใจตื่นตัวทางการเมืองสูงเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

2. กลุ่มวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject) กล่าวคือ เป็นกลุ่มระบบการเมืองที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง แต่ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่สนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง

3. กลุ่มวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial) กล่าวคือ เป็นกลุ่มระบบการเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางการเมือง ไม่ค่อยตระหนักในสิทธิ เสรีภาพทางการเมืองของตนเอง ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น คนที่อยู่ในชนบทห่างไกล ไม่มีการติดต่อสื่อสาร หรือสังคมชุมชนชาวเขาห่างไกลจากการคมนาคม ขาดการติดต่อกับโลกภายนอก

อย่างไรก็ตาม Almond ให้ความเห็นว่าไม่มีระบบการเมืองใดในโลกนี้จะมีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แต่จะมีลักษณะผสมผสานระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมทางการเมือง 2 ประเภท เช่น

ประเทศไทย อาจมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ Participant – Subject (มีส่วนร่วม-ไพร่ฟ้า) ผสมผสานกัน

ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองตามความหมายของ Almond ก็คือ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในแต่ละระบบการเมืองนั่นเอง

สุจิต บุญบงการ (2531 : 36-38) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่ออิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายนี้เป็นเรื่องของกิจกรรมไม่ใช่ทัศนคติ ไม่ใช่เรื่องของความคิด ความรู้สึก หรือความเชื่อทางการเมืองต่างๆ ที่ทัศนคติทางการเมืองมีผลต่อรูปแบบหรือการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ตาม แต่ไม่ใช่กิจกรรม ดังนั้นจึงต้องแยกออกให้ชัดเจนระหว่างกิจกรรมกับทัศนคติ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองใช้กับบุคคลธรรมดา ส่วนนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นงานอาชีพเป็นเรื่องของการมีบทบาททางการเมือง (Political Role) ซึ่งในบางครั้งก็ยากที่จะจำแนกได้ว่าเป็น “บุคคลธรรมดา” ใครเป็น “นักการเมือง” สมาชิกที่ทำงานให้กับพรรคการเมือง ข้าราชการ นักธุรกิจ จะจำแนกอย่างไร ดังนั้นเพื่อมิให้เกิดการสับสน จึงกำหนดไว้ว่า ผู้ที่มีได้ทำการทางการเมืองเป็นงานประจำก็ให้ถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น สมาชิกพรรคการเมืองที่ได้ลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งหรือช่วยผู้สมัครหาเสียงชั่วคราวให้ถือว่าเป็นส่วนร่วมในทางการเมือง แต่ถ้าไปทำงานให้พรรคการเมืองอยู่เป็นประจำก็ถือว่าเป็นบทบาทในทางการเมืองหาใช่เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในทางการเมืองไม่

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการแสดงออกเพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้นำประเทศ ตัวอย่างเช่น นักศึกษาชุมนุมประท้วงเพื่อขับไล่อธิการบดีให้ออกจากตำแหน่ง อย่างนี้ไม่ถือว่าเป็นส่วนร่วมในทางการเมือง ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของความพยายามที่จะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลในอันที่จะเปลี่ยนแปลงหรือสนับสนุนผู้นำในสถาบันทางการเมืองต่างๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมิได้ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติหรือรุนแรงและความประสงค์ที่ผลักดันรัฐบาลนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งสร้างขึ้นมาหรือริเริ่มโดยตัวผู้มีส่วนร่วมเองแต่อาจมาจากผู้อื่นทั้งจากผู้นำทางการเมืองด้วยก็ได้

4. การมีส่วนร่วมทางการเมือง จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อการตัดสินใจของรัฐบาลได้เพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของผู้ที่มีส่วนร่วมซึ่งโดยทั่วไปมักมีอำนาจไม่มากนักและไม่สามารถผลักดันการตัดสินใจของรัฐบาลให้คล้อยตามความต้องการของตนได้ทุกเรื่อง

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของระบบการเมืองสมัยใหม่ไม่ว่าจะเป็นการปกครองในระบบการเมืองประชาธิปไตยหรือระบบการเมืองเผด็จการสมัยใหม่ ล้วนแต่เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาทางการเมืองของประเทศแทบทั้งสิ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น อาจแสดงออกในรูปของการสมัครหาเสียงการชุมนุมประท้วงการวิ่งเต้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรากฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตยสอนให้ประชาชนรู้สึกร่วมมีส่วนเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียของการบริหารเกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อสิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับและปกป้องอันจะนำมาซึ่งศรัทธาเลื่อมใสและนำประเทศให้ประเทศประสบความสำเร็จในการพัฒนาการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ อาจมีมากน้อยแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วย เช่น วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ของประชาชนจะสนใจหรือเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยเพียงใดซึ่งประเทศที่กำลังพัฒนาหากประชาชนยังขาดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองก็อาจใช้ระบบการกระจายอำนาจการปกครองหรือการปกครองท้องถิ่น เพื่อเป็นสถาบันในการสอนประชาธิปไตย ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกร่วมกันคิดของการนิ่งเฉยทางการเมืองหรือการขาดความสนใจทางการเมืองของประชาชน จึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง (Expectation Theory)

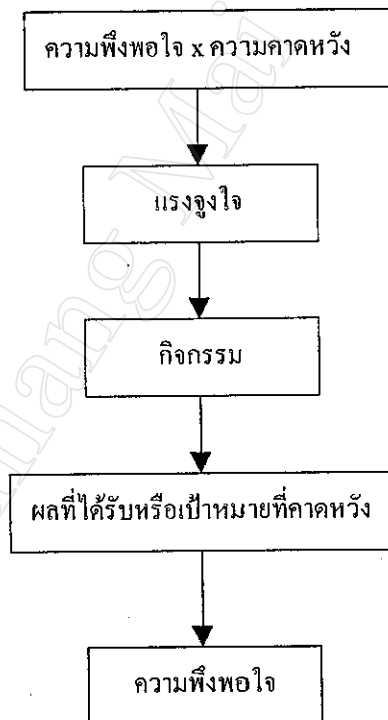
การที่บุคคลใดจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะมีความคาดหวังว่าจะได้รับความสำเร็จเป็นผลตอบแทนการกระทำ เช่น ความคาดหวังว่า เมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะได้รับปริญญา ความคาดหวังจึงเป็นสิ่งที่เกิดก่อนการกระทำ จึงเป็นเหตุของการกระทำ เพราะพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากความคาดหวังที่จะได้รับผลสำเร็จจากการกระทำนั้น ๆ (Korman, 1974 : 188 อ้างใน บรรชกร กล้าหาญ และรุ่งทิพย์ กล้าหาญ, 2542 : 15)

แนวความคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง หรือ V.I.E. Theory ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. V = Valence หมายถึง ความพึงพอใจ โดยแนวคิดเกี่ยวกับ Valence หมายถึง ความพึงพอใจของมนุษย์ที่มีต่อผลลัพธ์ (Outcomes) ของการกระทำ ลักษณะที่สำคัญที่สุดของความพึงพอใจของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่เกิดจากการทำงาน คือ ระดับความพึงพอใจที่มนุษย์คาดหวังว่าจะได้จากผลลัพธ์นั้น ไม่ใช่เกิดจากการเห็นคุณค่าที่แท้จริงของผลลัพธ์นั้นเสมอไป เช่น การที่เลือกทำงานในบริษัทเอกชนที่มีอัตราเงินเดือนสูงกว่าระบบราชการ เพราะต้องการค่าจ้างที่สูงขึ้น ไม่ใช่เลือกเพราะตรงกับความตั้งใจที่วางไว้

2. I = Instrumentality หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ วิธีทางที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจ Vroom อธิบายว่า Instrumentality หมายถึง ความเชื่อถือ วิธีการในการเชื่อมโยงผลลัพธ์อย่างหนึ่งไปสู่ผลลัพธ์อีกหลายอย่าง เช่น นักเรียนเชื่อว่าการเรียนจะเป็นวิธีการไปสู่การสอบได้ การสอบได้ที่หนึ่งไปสู่การได้รับประกาศนียบัตรและทั้งการสอบได้และได้รับประกาศนียบัตรจะนำไปสู่การบรรจุเข้าทำงาน โดยสรุปแล้ว Instrumentality หมายถึง วิธีการที่มนุษย์เชื่อว่าจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจและสามารถนำไปสู่เป้าหมาย (Goal) ที่วางไว้ได้สำเร็จ

3. E = Expectancy หมายถึง ความคาดหวังของบุคคลนั้น ๆ บุคคลมีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค หากความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะมีความต้องการในระดับสูงขึ้นๆ ดังแสดงในแผนภูมิ ทฤษฎีความคาดหวัง ดังที่จะกล่าวนี้



แผนภูมิที่ 1 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

วรูม (Victor H. Vroom, 1970 : 91-103 อ้างใน กัทธิรา วารินทร์, 2539 : 48) กล่าวว่า การที่มนุษย์จะเลือกหรือตัดสินใจกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น มีสาเหตุหรือแรงจูงใจโดยอาศัยเหตุผล และปัจจัยหลาย ๆ ประกอบกัน มิได้เกิดจากปัจจัยเพียงปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียว โดยที่บุคคลนั้นจะต้องมีความคาดหวังดังต่อไปนี้

1. ผลตอบแทนที่ได้รับ
2. ความพอใจไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ
3. ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น
4. โอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง

ทั้งนี้ Vroom เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความโน้มเอียงเข้าหาความสุข และพยายามหลีกเลี่ยงความทุกข์ทั้งมวลเท่าที่จะทำได้ และเพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ใช้ปัญญา ใช้ความคิดหลักการ และเหตุผลในการตัดสินใจว่า จะกระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยสนองความต้องการของตนเอง จึงเกิดข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

1. พฤติกรรมของมนุษย์ถูกกำหนดขึ้นจากแรงผลักดันทั้งภายในและภายนอก
2. มนุษย์แต่ละคนนั้น มีความต้องการ ความปรารถนา และเป้าหมายต่างกัน
3. การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์เกิดเนื่องจากการประเมินคุณค่าของผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นภายหลังการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ

นอกจากนี้ Vroom ยังได้กล่าวว่า ความคาดหวังของบุคคลประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสามประการคือ

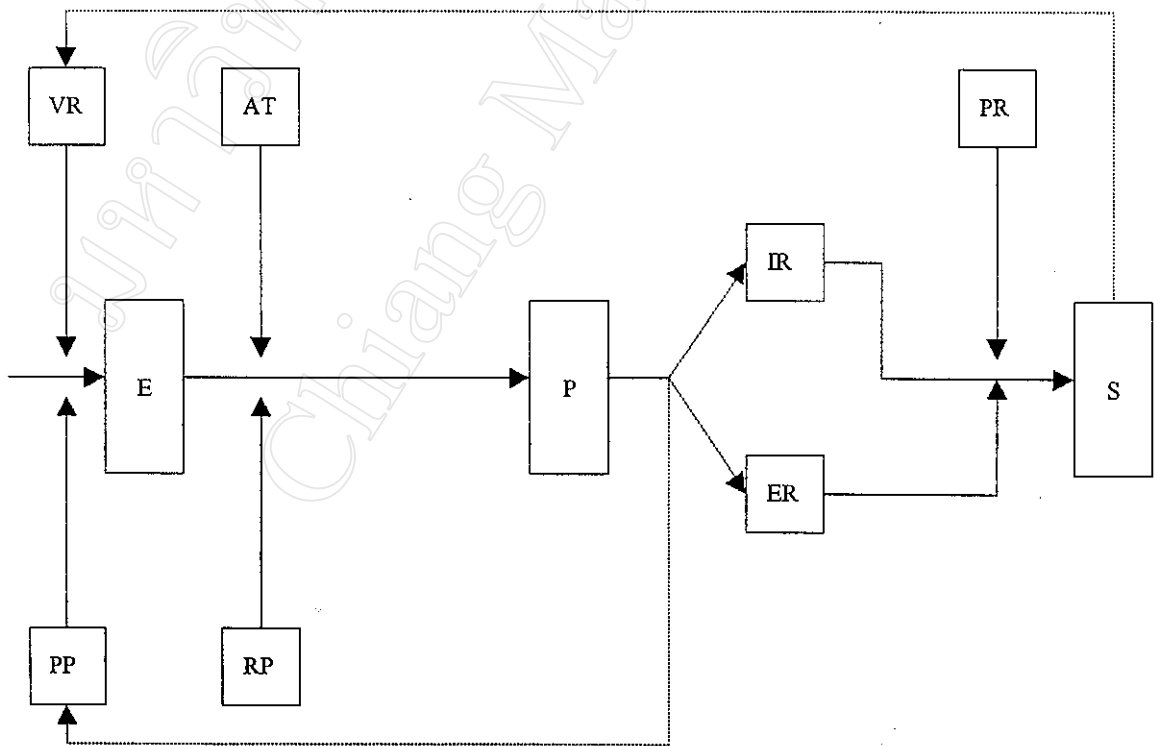
1. ความคาดหวังในความพยายามต่อการกระทำหรือการปฏิบัติการเป็นการประมาณการหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่า มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ต่อการแสดงพฤติกรรมหรือการลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งว่า จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ โดยพิจารณาระหว่างความสามารถของตนกับความพร้อมแต่ละด้านในสถานการณ์ต่าง ๆ

2. ความคาดหวังในการกระทำต่อผลลัพธ์หรือผลการปฏิบัติงานเป็นการคาดการณ์หรือประมาณการไว้ล่วงหน้า ก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมหรือลงมือทำงานว่า ถ้ากระทำแล้วจะได้รับผลลัพธ์อย่างไร

3. ความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์หรือรางวัลเป็นการคาดการณ์หรือประมาณการในการให้คุณค่าของผลลัพธ์ หรือรางวัลจากการกระทำขึ้นนั้น ๆ ซึ่งบุคคลจะมีความคาดการณ์หรือการประมาณการในการให้คุณค่าของผลลัพธ์แตกต่างออกไปแต่ละบุคคล และหากสิ่งใดที่มีการให้คุณค่าสูงก็จะเป็นการจูงใจให้บุคคลเกิดการตัดสินใจเลือก

งาน (2531 : 272-277) กล่าวถึง ทฤษฎีกระตุ้นใจของ Lyman W. Porter & Edward E. Lawler ทฤษฎีกระตุ้นใจของ Porter & Lawler ได้พัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีของ Vroom กล่าวคือ ถือเอา “ความคาดหวัง” (Expectancy)” เป็นตัวแปรสำคัญในการกระตุ้นใจคน ดังนั้น จึงมีผู้เรียกทฤษฎีนี้ว่า “ทฤษฎีกระตุ้นใจโดยอาศัยความคาดหวังเป็นพื้นฐาน (Expectancy Based Theory of Motivation)”

ทฤษฎี Porter & Lawler เน้นในเรื่องความสัมพันธ์กันระหว่างความพอใจ (Satisfaction) กับผลการปฏิบัติงาน (Performance) และเน้นว่าการกระตุ้นใจ (Motivation) มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งสอง ส่วนทฤษฎีของ Broom ก็ได้ให้ความสนใจในความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งสองนั้น ถึงแม้ว่าความพอใจจะเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสอดแทรกอยู่ในแนวคิดเกี่ยวกับพลังความปรารถนาตามทฤษฎีของ Broom และผลแห่งพลังความปรารถนาจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานโดยปริยายอยู่ก็ตาม จากทฤษฎีดังกล่าว ได้มีปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญ ๆ หลายประการที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอยู่ รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 2



แผนภูมิที่ 2 ทฤษฎีความคาดหวังของ Porter & Lawler

คำอธิบาย E	=	ความพยายาม (Effort)
P	=	ผลการปฏิบัติงาน (Performance)
S	=	ความพอใจ (Satisfaction)
VR	=	คุณค่าของผลตอบแทน (Value of Reward)
PP	=	ความพยายามตามขนาดที่เข้าใจว่าจะสนองตอบแทนให้ได้ (Perceived Effort – Reward Probability)
AT	=	ความสามารถและคุณสมบัติพิเศษต่าง ๆ (Abilities & Traits)
RP	=	ความเข้าใจหรือการตระหนักในบทบาท (Role Perception)
IR	=	ผลตอบแทนที่เป็นปัจจัยสร้างความพอใจโดยตรง (Intrinsic Rewards)
ER	=	ผลตอบแทนแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความพอใจ (Extrinsic Rewards)
PR	=	ผลตอบแทนที่คนเชื่อว่าเป็นธรรม (Perceived Equitable Rewards)

จากแผนภูมิที่ 2 สามารถอธิบายการดำเนินงานได้ดังนี้

1. จิตชั้นของความพยายาม (E) ที่ปรากฏออกมานั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณค่าของผลตอบแทน (VR) ประกอบกับความพยายามที่เข้าใจว่าน่าที่จะสนองผลตอบแทนได้ (PP) ร่วมกันกระตุ้นจูงใจให้เกิดความพยายามนั้นขึ้น ทั้งนี้ โดยมีประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตเป็นแรงสนับสนุนอยู่
2. ความพยายามที่ปรากฏออกมาตามข้อ 1 นั้นย่อมมีความสามารถและคุณสมบัติพิเศษต่าง ๆ (AT) กับความเข้าใจในบทบาท (RP) ร่วมกันเป็นแรงหนุนให้เกิดความพยายามดังกล่าวสร้างผลการปฏิบัติงานให้ปรากฏออกมา (P)
3. ผลการปฏิบัติงานที่ปรากฏออกมาตามข้อ 2 ย่อมนำสู่ผลตอบแทนที่เป็นปัจจัย สร้างความพอใจโดยตรง (IR) กับผลตอบแทนที่เป็นปัจจัยแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดความพอใจ (ER) ทั้งส่งผลให้เป็นที่เข้าใจว่าเป็นผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่เขา (PR) และบรรดาผลตอบแทนเหล่านั้นก็จะยังความพอใจ (S) ให้เกิดขึ้นตามมา
4. ความพอใจที่เกิดขึ้นตามข้อ 3 จะย้อนกลับไปมีอิทธิพลเหนือจิตใจคน กระตุ้นให้คนสร้างคุณค่าของผลตอบแทน (VR) ขึ้นมาอีกด้วย การกระตุ้นจูงใจจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ เป็นวัฏจักร โดยมีผลของการดำเนินการในรอบที่ผ่านมาเป็นประสบการณ์พื้นฐาน สำหรับความคาดหวังของ

การดำเนินการในรอบหลัง ๆ ที่ติดตามมาโดยลำดับ ซึ่งความคาดหวังดังกล่าวนี้เอง จะทำหน้าที่กระตุ้นใจคนให้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานอันจะยังผลให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามมา

ทฤษฎีกระตุ้นใจของ Porter & Lawler ประกอบด้วย ปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญ ๆ ดังนี้

1. ความพยายาม (Effort) ได้แก่ ความพยายามที่คนแสดงออกสืบเนื่องมาจากแรงกระตุ้นใจที่เกิดขึ้น ชั้นหรือขนาดของความพยายามจะสูงต่ำหรือมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับแรงความเชื่อที่คนเข้าใจว่า ความพยายามในชั้นหรือขนาดเท่านั้น จะยังผลให้ได้รับผลตอบแทนตามมาตรการค่าเกี่ยวกับคุณค่าของผลตอบแทนตามนัยดังกล่าว ย่อมผิดแผกแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การคาดการณ์เกี่ยวกับคุณค่าของผลตอบแทน อาจมองในแง่ของการเป็นแรงดึงดูดใจหรือแรงแห่งความปรารถนาของคนก็ย่อมได้ หากมีแรงดึงดูดใจหรือแรงแห่งความปรารถนาเกี่ยวกับคุณค่าของผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับสูง จิตชั้นความพยายามที่กระตุ้นใจให้แสดงออกในการปฏิบัติย่อมสูงขึ้นตาม

2. ผลการปฏิบัติงาน (Performance) ได้แก่ ผลการปฏิบัติงานที่ปรากฏสืบเนื่องมาจากการใช้ความพยายามของตน อย่างไรก็ตาม ผลการปฏิบัติงานที่ปรากฏออกมานั้น หากได้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความพยายามที่คนกำหนดว่าจะใช้อย่างร้อยเปอร์เซ็นต์

3. ผลตอบแทน (Rewards) ได้แก่ ผลตอบแทนที่มีสภาพเป็นตัวแปรก่อให้เกิดความพอใจ ผลตอบแทนดังกล่าวสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความพอใจ ผลตอบแทนตามทฤษฎีของ Porter & Lawler แยกออกได้เป็น 3 อย่างคือ ผลตอบแทนแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความพอใจ (Extrinsic Rewards) ผลตอบแทนที่เป็นปัจจัยสร้างความพอใจโดยตรง (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนที่คนเชื่อว่าให้ความเป็นธรรม (Perceived Equitable Rewards) ซึ่ง Porter & Lawler มีความเชื่อว่าผลตอบแทนที่เป็นปัจจัยสร้างความพอใจโดยตรง (Intrinsic Rewards) นั้น มีแนวโน้มที่จะยังผลให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับความพอใจที่มีส่วนสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก

4. ความพอใจ (Satisfaction) ได้แก่ ทัศนคติ (Attitudes) ที่เป็นความรู้สึกหรือสำนึกภายในที่คนมีอยู่สืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ การใช้เหตุผล การทำความเข้าใจ และการตัดสินใจ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนและสภาพแวดล้อมของตน Porter & Lawler เชื่อว่า ความพอใจเป็นตัวแปรที่เนื่องมาจากผลตอบแทน ถ้าหากว่าผลตอบแทนที่บังเกิดขึ้นแก่เขาจริง ๆ อยู่ในภาวะที่เป็นธรรมแก่เขาสูงกว่าที่คาดคิด ระดับความพอใจก็จะสูงตามไปด้วย ผลตอบแทนดังกล่าวนี้ย่อมสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติงาน ดังนั้น ความพอใจของคนจึงย่อมขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานโดยปริยาย และ

ความพอใจที่เกิดขึ้นก็จะมีผลให้คนกำหนดคุณค่าของผลตอบแทน ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นตัวแปรกระตุ้นใจให้เกิดความพยายามตามมา

การกำหนดระดับความคาดหวัง

Version (1969 อ้างโดย พรพิมล วรวิมลพิรุฑพงศ์, 2529) ได้ทำการรวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับการกำหนด ความคาดหวัง และสามารถสรุปผลที่ได้จากการวิจัยเหล่านั้นไว้เป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. เมื่อบุคคลประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตั้งความคาดหวังไว้ บุคคลจะต้องความคาดหวังในเรื่องต่อไปในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งตรงข้ามกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จแล้วจะสามารถถ่ายทอดไปสู่การตั้งระดับความคาดหวังในอีกเรื่องหนึ่งได้ ถ้าเรื่องนั้นมีความคล้ายคลึงกัน
2. การตั้งระดับความคาดหวังในเรื่องหนึ่ง ซึ่งประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวแล้วจะสามารถถ่ายทอดไปสู่การตั้งระดับความคาดหวังในอีกเรื่องหนึ่งได้ ถ้าเรื่องนั้นมีความคล้ายคลึงกัน
3. ผลที่เกิดขึ้นดังข้อ 1 และข้อ 2 มักจะเกิดกับงานที่ต้องอาศัยการฝึกหัดมากกว่าเป็นงานที่มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวของมันเองแล้ว เช่น งานเกี่ยวกับการแก้ปัญหา และถ้างานนั้นเป็นงานที่เริ่มลงมือทำกันมานาน จนเกือบจะพัฒนาไปถึงขั้นสูงสุดแล้วบุคคลมักจะลดระดับความคาดหวังลงจากเดิม ถ้าเคยผ่านความสำเร็จมาบ้างแล้ว คล้ายกับว่างานนั้น ไม่มีพลังท้าทายมากพอ
4. การตั้งระดับความคาดหวังจะสูงในบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แรงกล้า และจะต่ำในบุคคลที่มีความกลัวที่จะล้มเหลว
5. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการตั้งระดับความคาดหวังอีกประการหนึ่ง คือ ความยากง่ายของงาน ความยากง่ายของงานขึ้นอยู่กับการศึกษาของบุคคล ถ้าบุคคลประสบความสำเร็จในงานที่ตนคิดว่ายาก จะมีผลทำให้เขาเพิ่มระดับความคาดหวังของเขาสูงขึ้นอีก ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลเกิดความล้มเหลวในงานที่เขาคาดหวังว่าจะต้องสำเร็จ เขาจะรู้สึกพลาดหวังหรือรู้สึกล้มเหลวอย่างมาก ทำให้การตั้งระดับความคาดหวังของเขาจะลดลง
6. มนุษย์รู้จักตั้งระดับความคาดหวังเมื่ออายุประมาณ 4 ขวบ เมื่ออายุมากขึ้นเด็กจะพัฒนาความระลึกลึกลงตนเอง พัฒนาการด้านใน self-esteem ของตน เด็กเริ่มสนใจในกิจกรรมที่ตนทำได้นานขึ้นเพื่อจะไปยังความมุ่งหวังที่ตนตั้งไว้ การตั้งระดับความคาดหวังของเด็กขึ้นอยู่กับ การที่เขานำผลงานของเขาไปเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ ร่วมกลุ่มด้วย ถ้าผลงานของเขาดีหลังกลุ่มเพื่อนจะทำให้เขาขาดความมั่นใจในความสามารถของตนที่จะปฏิบัติงานนั้น ๆ และไม่มี ความพึงพอใจในงานที่ตนทำ ทั้งนี้จะเป็นผลทำให้เขาลดระดับความคาดหวังของตนเอง หรือละความพยายามในการทำงานนั้นเสียเพื่อป้องกันตัวเองจากความรู้สึกผิดหวังและล้มเหลว สำหรับเด็ก ๆ แล้วความยืดหยุ่นในการปรับระดับความคาดหวังมีน้อยกว่าผู้ใหญ่

7. การรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่อาจมีการแข่งขันกับตนเองและพยายามปรับปรุงการทำงานของตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อมีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การตั้งระดับความคาดหวังของบุคคลจะขึ้นอยู่กับภาระงานของกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าบุคคลนั้นมีความผูกพันกับกลุ่มมาก การตั้งระดับความคาดหวังของเขาก็จะยิ่งคล้อยตามกลุ่ม

8. ความรู้สึกมีส่วนร่วมหรือผูกพันในงานที่ตนกระทำย่อมมีผลต่อการตั้งระดับความหวังของบุคคลด้วย ถ้างานนั้นเป็นงานที่บุคคลสนใจและรู้สึกว่าตนเองจะต้องใช้สติปัญญาความสามารถในการทำงานนั้น ๆ บุคคลก็จะตั้งระดับความคาดหวังไว้สูงกว่างานทั่วไปที่บุคคลจะกระทำได้ในเวลาว่าง

9. บุคคลที่ไม่ค่อยพึงพอใจในฐานะทางสังคมของตนเองและมีความพยายามที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้นนี้ถึงแม้จะพบกับความล้มเหลวบ้างก็สามารถที่จะทนทานต่อความผิดหวังนั้นได้ การตั้งระดับความคาดหวังในการทำงานเพื่อยกระดับฐานะทางสังคมของตนจะยิ่งสูงอยู่ถึงแม้จะพบกับความผิดหวังบ้างก็ตาม

10. บุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองสูงโดยเชื่อว่า ตนเองจะต้องพบกับความสำเร็จ จะตั้งระดับความคาดหวังไว้สูงและมีความพยายามอย่างมากที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จถึงแม้ว่าเขาจะไม่สามารถบรรลุถึงระดับความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เขาก็จะพยายามทำในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น ส่วนผู้ที่มีความมั่นใจในตนเองต่ำจะตื่นกลัวต่อความพลาดหวัง แต่ก็สามารถปฏิบัติงานเพื่อไปยังจุดหมายได้ตามปกติ เมื่อพลาดหวังในงานที่ต้องการจะลดระดับความปรารถนาของตนเอง แต่ถ้าเขาสามารถไปสู่ระดับที่วางไว้ เขาจะเพิ่มความมั่นใจในตนเองยิ่งขึ้นและการตั้งระดับความปรารถนาในครั้งต่อไปจะสูง

ทฤษฎีความคาดหวังนี้สามารถนำมาอธิบายความคาดหวังในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ของประชาชนจังหวัดพะเยา ในเขตเลือกตั้งที่ 3 ว่าประชาชนมีความคาดหวังที่จะได้ ส.ส. ที่มีคุณสมบัติที่ดี ครบถ้วนตามความต้องการของประชาชนทุกประการ โดยมีพฤติกรรมการเมืองที่ดี และสามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างไม่มีปัญหา

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของ ส.ส. (ตามกฎหมาย)

2.3.1 ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ.2540 ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังมาตรา 107 ว่า

มาตรา 107 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา
- (4) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน
- (5) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ
 - (ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
 - (ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น
 - (ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง
 - (ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา
 - (จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

2.3.2 บทบาทหน้าที่ของ ส.ส.

มาตรา 110 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้อง

- (1) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากข้าราชการการเมืองอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรี
- (2) ไม่รับสัมปทานจากรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเข้าเป็นคู่สัญญากับรัฐ หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทาน หรือเข้าเป็นคู่สัญญาในลักษณะดังกล่าว
- (3) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดินในกรณีที่ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองอื่นซึ่งมิใช่รัฐมนตรี

มาตรา 111 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องไม่ใช่สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปก้ำกายหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง และเลื่อนชั้นเงินเดือนของข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ได้ทำการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของประชาชนเกี่ยวกับ ส.ส.ที่เขาต้องการ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาเทศบาล หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนทางด้านการเมือง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

พรพิมล วรภูมิพุทธพงศ์ (2529) ได้กล่าวไว้ว่า การทำกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลจะมีการกำหนดไว้ว่าตนควรดำเนินกิจกรรมนั้นให้บรรลุผลได้เพียงใด ระดับความคาดหวังที่บุคคลกำหนดหรือตั้งไว้นี้เป็นสิ่งผลักดันให้บุคคลพยายามบากบั่น ไปสู่ความมุ่งหวังที่ตนคาดไว้ให้ได้ เช่น บุคคลหนึ่งเมื่อเป็นนักเรียนชั้นมัธยม 6 ได้ตั้งความหวังไว้ว่าจะต้องเรียนถึงชั้นมหาวิทยาลัยให้ได้ การได้เรียนในมหาวิทยาลัยเป็นระดับความคาดหวังที่เขาตั้งไว้ พฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อบรรลุความคาดหวังที่ได้วางไว้ เช่น การทบทวนตำราเรียนบ่อย ๆ การไปเรียนกวดวิชา การหมั่นฝึกฝนทำแบบฝึกหัดที่เรียน เป็นต้น การกำหนดระดับความคาดหวังนี้อาจใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย โดยทั่วไปว่าจะตั้งความปรารถนา

การกำหนดระดับความคาดหวังให้สูงขึ้นหรือต่ำลงย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในงานเดิม ความยากง่ายของงาน และขึ้นอยู่กับลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลด้วย การกำหนดระดับความคาดหวังนี้มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคล ผู้ที่มีความมุ่งสัมฤทธิ์สูงย่อมตั้งระดับความคาดหวังไว้สูง ซึ่งต่างไปจากผู้ที่มีความกลัวที่จะล้มเหลว

และผู้ที่มีแรงจูงใจมุ่งสัมฤทธิ์ต่ำ การกำหนดระดับความคาดหวังนี้จะสะท้อนให้เห็นได้จากงานที่เลือกทำ เช่น เลือกทำงานที่ง่ายหรือเลือกทำงานที่ยาก

สมพงษ์ อมรวิวัฒน์ (2537) ทำการศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของประชาชนต่อคุณสมบัติและพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีแนวโน้มที่จะเลือกนักการเมืองผู้ซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน โดยเฉพาะนโยบายด้านการพัฒนาท้องถิ่น บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ประชาชนต้องการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของประชาชน การให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินในการพัฒนาหมู่บ้านของประชาชน การออกไปเยี่ยมเยียนประชาชน โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ห่างไกลอย่างสม่ำเสมอ สำหรับพฤติกรรมของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ประชาชนคิดว่า หลังจากชนะการเลือกตั้งแล้ว นักการเมืองมักไม่มีความเสมอต้นเสมอปลายในพฤติกรรมของตนและนักการเมืองส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามความคาดหวังของประชาชนที่มีก่อนการเลือกตั้ง ดังนั้นในความคิดของประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจึงมีข้อสรุปว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีส่วนร่วมในการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้น และถึงแม้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะมีความสำคัญในการพัฒนาส่วนท้องถิ่น แต่มีความสำคัญน้อยมากในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย

อิงชนิษฐ ศิริทิศาพันธ์ (2538) ศึกษาเรื่อง แนวโน้มการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ 12 พฤศจิกายน 2538 : ศึกษากรณีแขวงเมืองราย พบว่า การจัดตั้งชุมชนมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง ประชาชนในชุมชนเห็นว่านักการเมืองยังมีการซื้อเสียงอยู่ ผลจากการช่วยเหลือเกื้อกูล ความใกล้ชิดระหว่างคนในชุมชนกับนักการเมืองท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจหรือจูงใจให้ชาวชุมชนเลือกผู้แทนของเขา และความด้อยโอกาสของคนในชุมชนเป็นช่องว่างหรือช่องทางที่นักการเมืองจะเข้าไปใช้ระบบอุปถัมภ์เป็นแนวทางในการสร้างฐานเสียงของคนหรือของกลุ่ม

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ในการประสานงานกับข้าราชการส่วนภูมิภาคระดับอำเภอในการให้บริการประชาชน พบว่า บทบาทที่สำคัญของ ส.ส. ควรประกอบด้วย การออกเยี่ยมราษฎร การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ แก่ราษฎร เช่น ทำหนังสือถึงรัฐมนตรีที่รับผิดชอบต่อปัญหานั้น ๆ การพาประชาชนที่เดือดร้อนไปพบเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือแก้ไข

ปัญหา การช่วยเหลือราษฎรตามกำลังความสามารถและความพร้อมของตัว ส.ส. เป็นต้น การจัดสรรงบประมาณของ ส.ส. เช่น การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาชนบทของ ส.ส. เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับหมู่บ้าน เพื่อสนับสนุนภารกิจของอำเภอในด้านการจัดให้มีน้ำสะอาดในชนบท เพื่อสนับสนุนภารกิจของอำเภอในด้านการชลประทานราษฎรและฝ่ายประชาอาสา เพื่อสนับสนุนภารกิจของอำเภอในด้านการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เป็นต้น

นอกจากนี้ บทบาทที่สำคัญของ ส.ส. ก็คือ ต้องสนองตอบประชาชนในด้านนโยบาย ส.ส. ควรให้ความสำคัญกับปัญหาความต้องการของประชาชนเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะหรือการออกกฎหมาย การสนองตอบประชาชนในด้านบริการ ได้แก่ การรับข้อร้องเรียน การตอบจดหมาย การออกเยี่ยมเยียนประชาชน การพบปะพูดคุย จัดประชุมหรือทัศนศึกษา การสนองตอบประชาชนในด้านการจัดสรรงบประมาณผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน และการสนองตอบประชาชนในด้านจิตวิทยา เช่น ควรทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเขามีความเป็นตัวแทนอยู่ สามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชนได้

สมวงศ์ ทิพย์ประจักษ์ (2539) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งของอาจารย์และข้าราชการในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้การเลือกตั้งทั่วไปปี 2538 พบว่า พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ คือ

1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ การประเมินผลทางเศรษฐกิจส่วนตัว และการประเมินผลทางเศรษฐกิจส่วนรวม พบว่า การประเมินผลทางเศรษฐกิจส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง แต่การประเมินผลทางเศรษฐกิจส่วนรวม ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

2. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ ความมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความมีหน้าที่พลเมือง และความนิยมพรรคการเมือง พบว่า ความมีหน้าที่พลเมือง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง ความมีประสิทธิภาพทางการเมืองและความนิยมพรรคการเมือง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

3. ปัจจัยด้านการเมืองของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ ความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง และความเข้าใจทางการเมือง พบว่า ความสนใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความเข้าใจทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง ความรู้ทางการเมือง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

4. ปัจจัยด้านสังคมของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้
ถิ่นที่อยู่ และเขตการปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง

จากรุวรรณ ปฐมธนพงศ์ (2542) ศึกษาเรื่อง ทักษะและความคาดหวังของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อคุณสมบัติและบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 พบว่านักการเมืองท้องถิ่นเห็นด้วยต่อคุณสมบัติและบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 และนักการเมืองท้องถิ่นมีความคาดหวังต่อการปฏิบัติหน้าที่และกระบวนการได้มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 ดังนั้นผู้ที่ต้องการสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภาต้องตระหนักถึงคุณสมบัติและบทบาทของตนเองให้สมกับความสำคัญของตำแหน่งอันทรงเกียรตินี้